

တၢ်သ့ကွဲးသ့ဖးလံာ် **တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒူး**

- ဖးဒီးနီၤဟံၣ်လံာ်အကျိၤတဖၣ်အတၢ်လီၤဆီလိာ်အသးကိးန့ၢ်ဒီးလၢတၢ်ပညိၣ်အကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်အဂီၢ်(ဒ်အမ့ၢ် နီၤကစၢ်တၢ်သးမ့ၢ်အယီၤတၢ်သးစဲအဖိခိၣ်, တၢ်မၤလိအဂီၢ်)
- သံကွဲးဒီးစံးအတၢ်သံကွဲးတဖၣ်ဘၣ်ပး လံာ်အကျိၤ, ပုၤအမံၤအသၢ်ဒီး တၢ်မၤအသးတဖၣ်, ဒီး တဲကဒါကျၢအဂ့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး
- တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် ဒီး စူးကါလံာ်အဆၢအတၢ်လီၤတီၢ်လီၤဆီ လၢတၢ်ကွဲးလံာ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်
- သုၣ်ညါလံာ်တၢ်ကွဲးအတၢ်လီၤဆီလိာ်သးဒ်လံာ်လၢ တဲဟံၣ်ဖျါမ့ၢ်န့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- တဲဟံၣ်ဖျါတၢ်မၤအသး, ပုၤကညီတဖၣ်လၢလံာ်အပူၤ, မ့တမ့ၢ် လံာ်အကျိၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတခါယီၤအဖိခိၣ်တဖၣ် မ့ၢ်အခံးသိးလိာ်အသး မ့တမ့ၢ်လီၤဆီလိာ်အသးဒ်လံာ်အဂ့ၢ်
- ဖးလံာ်ဖျါတဖၣ်ယုၢ်ဒီး အသိၣ်, လံာ်တၢ်နီၤဖးဒီး တၢ်အဒိလၢအမၤညီန့ၢ်အသးတဖၣ်
- ကွဲးလံာ်အကျိၤလၢအလီၤဆီလိာ်အသး (တၢ်ထီၣ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ, ညးမမၤအေဝ်လၢန, ဒီး ထါ) ယုၢ်ဒီး တၢ်ကွဲးလံာ်အကျိၤအကျဲလၢ ကဒူးအိၣ်ထီၣ် ဒီး မၤဂ့ၢ်ထီၣ် တၢ်ကွဲး (ရဲၣ်ကွဲး, ကွဲးပုၤတီၢ်, ကွဲးကဒါကျၢ, မၤဘၣ်ထီၣ်ကျၢ, ဒီး မၤဘၣ်ဂီၢ်ထီၣ်/စဲးကွဲးထူးထီၣ်)
- ယုၢ်ထံၣ်သုၣ်ညါတၢ်သံကွဲးအတၢ်စံးဆၢလၢ ကရၢ်တကရၢ် ခီဖျိ တၢ်ဟံၣ်ဖျါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ, တၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်ပညိၣ်, ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ဧကနၣ် ဒီး မၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ် ခီဖျိပုၤဂုၤတဖၣ် စဲးကတီၢ် သံကွဲး/စဲးဆၢ လံာ်ကွဲးပုၤအတၢ်သံကွဲးတဖၣ်အဖိခိၣ်
- သုစူးကါ လံာ်ဖဲဖျါအခိၣ်, တၢ်ကွဲးအကျိၤတၢ်ပနီၣ်, လံာ်ကဒီးအဒိလၢ မၤညီန့ၢ်အသး ဖဲ ကွဲးလံာ်အခါ
- မၤလိဒီး စူးကါလံာ်ဖဲဖျါအသိၣ်ဒီးအခိၣ်ပညိၣ်ကလုာ်ကလုာ်တဖၣ် ခီဖျိ တၢ်စူးကါကျိၤကျဲလီၤဆီလိာ်သးတဖၣ် (sentence-level context and common prefixes and suffixes)

- ဖး, ကွဲး ဒီး တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် နီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်တုၤလၢ ၁၂၀
- ဂံၢ်တၢ်, ယုၢ်ဒီး မ့တမ့ၢ် တပၣ်ယုၢ်ဒီး တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ် (သဘၣ်အေ), ဖဲၣ်ညါ ဒီး လီၢ်ခံ လၢနီၣ်ဂံၢ်လၢပုၤ ဟ့ၣ်လီၤန့ၢ် တုၤလၢ ၁၂၀
- သုၣ်ညါယုၢ်နီၣ်ဂံၢ်လၢအါနီၣ်ဒီး မ့တမ့ၢ် စူးနီၣ်ဒီးနီၣ်ဂံၢ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်ပၢၤအါ တဆဲးနီၣ်ဂံၢ်
- ထီၣ်သၣ်တြီၤ ဒီး ဆီလီၤနီၣ်ဂံၢ်လၢအါနီၣ်ဒီးတဖၣ်တုၤလၢ ၁၂၀
- စူးကါ တၢ်ဂီၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်လၢ အကဟံၣ်ဖျါဒီးထူးကွဲးတၢ်
- သုၣ်ညါတၢ်ဟံၣ်ဖျါယုၢ်နီၣ်ဂံၢ်တဖၣ် တုၤလၢ ၁၂
- စၢ်ကဟံၣ်နီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်လၢ ၂, ၅ ဒီး ၁၀
- ငူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အဒိလၢအညီန့ၢ်မၤအသးယီၤတဖၣ် ယုၢ်ဒီး တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်, တၢ်ဂီၢ်, ပနီၣ်ကျဲတဖၣ် (တၢ်အဒိလၢအညီန့ၢ်မၤအသးတဖၣ်ဘၣ် သုၣ်ညါ ကမၤအသးတဘျီဝံၤတဘျီ, ကအါထီၣ် မ့တမ့ၢ်ကဆဲးစူးလီၤ)
- တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ်နီၣ်ဂံၢ်လၢအါမၤတဖျါခီဖျိ စူးကါဝဲ နီၣ်ဂံၢ် မ့တမ့ၢ်တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ် (၃ ? = ၇)
- စူးကါ တၢ်ဟံၣ်ဖျါ မ့တမ့ၢ် တၢ်ထူးကွဲးဂံၢ်ခိၣ်ထံး လၢအကဒူးကဲထီၣ်နီၣ်ဂံၢ်ပုၤကျိၤတဖၣ်
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် ဒီး တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် **two-dimensional object** (တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်အဒိလၢအဆဲးပုၤသိးလိာ်သးခါ) တဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်သန့ၣ်, န့ၣ်ဘၣ်လံာ် ကနူယု, န့ၣ်ဘၣ်ခံကနူယုဒီး တၢ်ကဝီၢ် (triangles, squares, rectangles, and circles)
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် ဒီး တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် **three-dimensional shape** (တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်အဒိလၢအဆဲးပုၤသိးလိာ်သးခါ) တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် **rectangular prisms, cylinders, cones and spheres.**
- ထီၣ်ဒူးတၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်(**object**)အထီၣ် ခီဖျိ စူးကါတၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်အါခါ (စ့ဖဲနီၣ်, နီၣ်တံၢ်စးခိ, ဒီး အဂုၤတဖၣ်)
- သုတဲဟံၣ်ဖျါ တန့ၣ်ရဲၣ် ဒီး တခီနီၣ်ရဲၣ် အတၢ်အကတီၢ်
- ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါ **pennies, nickels and dimes** ဒီး ယုသုၣ်ညါ စ့အဘျီတဖၣ်အလုၢ်အပူၤတုၤလၢ တခီလၢ

ဖဲအုၣ် **စီၣ်ရၢၣ်တၢ်ဖဲလိမၤဒီးတဖၣ်**

- စူးကါတၢ်ကွဲးယုသုၣ်ညါတဖၣ် လၢအကဆိၣ်ထွဲအဝဲသုၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်
- ကွဲးယုသုၣ်ညါ တၢ်သးသမုတဆိၣ် ဘၣ်တၢ်ဒူးကဲထီၣ်ဆီလၢ တၢ်အက့ၢ်အခိၣ်တဖၣ်, ဒီး တၢ်အက့ၢ်အခိၣ်တခါမ့ၢ်ဟံၣ်မ့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဟးဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ် သုၣ်ညါအဝဲသုၣ်တဖၣ်တၢ်ဂုၤလၢတၢ်ဘၣ်
- ရဲၣ်လီၤလၢတဖၣ်လၢ အလုၢ်, အက့ၢ်အဂီၢ် ဒီး တၢ်အခိၣ်အဆဲး ဒ်သိးလိာ်သး
- တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထုၣ် ဒီး လၢတဖၣ် အတၢ်လီၤဆီလိာ်သးဒီးလီၤဂၢ်လိာ်သး
- ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ် ဒီး တဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်သုးအသးလၢကျဲၣ် အကလုာ်ကလုာ်အပူၤ- လဲၤတၢ်ဘျီဘျီ, က့ၣ်က့ၣ်, ဒီး လဲၤတၢ်အချ့ လၢအတခံးသိးလိာ်အသး
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ်လၢ ထံမ့ၢ်တၢ်တမံၤလၢအိၣ်ဒ်အလီၢ်လီၢ် တုၤဒၣ်လံာ် အကဲထီၣ်တၢ် အကီၣ်လိာ် မ့တမ့ၢ် တၢ်အထံအနီၣ်အါ ဒီး သုဆိတလဲအသးအုတၢ်အိၣ်သးတခါအုအကတခါ
- စူးကါတၢ်အဝီးအလီၤလၢ အကတဲဟံၣ်ဖျါထီၣ် မ့ခိၣ်ကလဲၤတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်, ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ခုၣ်, စမန့ၣ်စးစးအေဝ်အေဝ်ညၣ်(တၢ်သဝဲလၢအဖဲလီၤဒ်တၢ်စူးထံ, မ့ခိၣ်ဖိ, ဘျီအသိးတဖၣ်), မ့ၢ်တဲထီၣ်/မ့ၢ်လီၤန့ၣ်, ဒီး ကလဲၤအုအဂီၢ်သဟီၣ်/ကလဲၤတၢ်လဲၤအကျိၤ
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ်လၢ ကလဲၤန့ၣ်အိၣ်ဒီး အတယၢ်, ဟံးန့ၢ်တၢ်လီၢ် ဒီး ထူးထီၣ်အဂီၢ်သဟီၣ်လၢ ဆိၣ်သုးကွဲးတၢ်သုဝဲ
- တဲဟံၣ်ဖျါ တၢ်အိၣ် ဒီး တၢ်ထူး တၢ်အသဟီၣ် သုးတၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်တခါခါဒ်လံာ်အဂ့ၢ်

- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် ထံဖိတီဖိတၢ်အိၣ်မ့ၢ်, တၢ်သိၣ်တၢ်သိ, တၢ်သးတီဒီးထံကီၢ် ဒီး ထံကီၢ်အကီၢ်ခိၣ်အဂ့ၢ်
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် တၢ်လၢဂံၢ်ဘျီလၢဂံၢ်ဒီး တၢ်ယုထၢအကျိၤအဖိၣ်တဖၣ်, တၢ်ယံးတၢ်စူး ဒီး တၢ်က့ၣ်လဲၤကလဲၤ
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်, တၢ်လီၢ်တၢ်ကွဲး, နီၣ်ခိၣ်ကွဲး ဒီး ပုၤကညီအရၢ်အသး
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် တၢ်အကတီၢ်မၤအသးအကတီၢ်တဖၣ် ဒီး ထီၣ်သၣ်တြီၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်မ့ၢ်လၢအပူၤ ကွဲး ဒီးမ့ၢ်မဆါတန့ၣ်ညါအံၤဆိၣ်ဒ်လံာ်အဂ့ၢ်

နွဲလၢတၢ်ဖဲလိမၤဒီးဒီးတၢ်ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါ **နီၣ်ခိၣ်ဟူးဂဲၤကျၢ်သု**

- ယုထံၣ်သုၣ်ညါ, ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ်ဒီး တုထီၣ်တၢ် ယုၢ်ဒီး တၢ်စူးကါဝဲဒၣ် ပနီၣ်ကျဲ, တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ် (**shape**), တၢ်အလုၢ်, တၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်(**form**), ဒီး တၢ်ဖဲဖဲဒီးခိၣ်(**texture**) အကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်တဖၣ်ထီၣ်သး
- တုထီၣ် **media artwork** (တၢ်ဂီၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်လၢအိၣ်ဒီးအခိၣ်ပညိၣ်)လၢ အကဟံၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်ဆိကမိၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂီၢ်မၤအသး
- ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ် တၢ်သံကွဲး ဒ်အမ့ၢ် တၢ်သိၣ်လၢအမ့ၢ် (**melody**), တၢ်အထီၣ်အလီၤ (**rhythm**), တၢ်သိၣ်လၢအယုလိာ်ဖိးလိာ်သး(**harmony**), တၢ်လဲၤလိာ်အသး(**dynamics**), ကလုာ်အသိ, (**tone color**), တၢ်သိၣ်အယုအလုၢ်အလုၢ်, ဒီးအက့ၢ်အဂီၢ်(**form**)အကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်ထီၣ်သး
- ငူးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအဒိလၢအညီန့ၢ်မၤအသး ခီဖျိတၢ်စူးကါတၢ်ဂဲၤ ကလံၣ်လၢတၢ်အါမဲၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်သးတဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် မိၢ်ပုၤ, တၢ်ဟူးဂဲၤ, တၢ်လီၢ်, တၢ်အကတီၢ်, တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘၣ်
- ငူးအိၣ်ထီၣ် ဒီး ဟံၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ခီဖျိ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, တၢ်အကလုာ်, ဒီး ကျိၤတဖၣ်

- မၤအိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ထီၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် ဒီး ကျိၤကျဲတၢ်လိာ်ဘၣ်လၢ နီၣ်ခိၣ်တၢ်ဟူးဂဲၤအကလုာ်ကလုာ်အဂီၢ်
- နီၣ်ခိၣ်ပုၤယုၢ်ဖဲ နီၣ်ခိၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢ အစၢ် အု အဆုၣ်အပတီၢ်
- ဂုၢ်ကွဲးစးမၤလၢပုၤ ဒီးမၤယၢ် နီၣ်ခိၣ်တၢ်ဆိၣ်ဆုၣ်အိၣ်ဆုၣ်တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘၣ်
- ငူးနီၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ် နီၣ်ကစၢ် ဒီး ပုၤဂုၤဝီ တၢ်ဟံးန့ၢ်မ့ၢ်
- ဟံၣ်လုၢ်ဟံၣ်ပုၤနီၣ်ခိၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ လၢနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဆိၣ်ဆုၣ်အိၣ်ဆုၣ်, တၢ်သုၣ်ဖဲသးညါ ဒီး တၢ်တတၢ်အဂီၢ်
- သုၣ်ညါနီၣ်ဂံၢ် တၢ်သိၣ်တၢ်သိအခိၣ်ထံးခိၣ်တီလၢဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီး